

Pro: kijken naar jezelf en de wereld om je heen (1978)

Sieth Delhaas

Weerwoord, mei 1978

Inleiding

Pro, drie jaar geleden nog in het middelpunt van de belangstelling, is teruggezakt in de rust van haar eigen bestaan. Het nieuws is eraf voor de wereld-er-omheen en dat betekent voor de 'oefenaars' binnen Pro: toekomen aan datgene waarvoor ze hier gekomen zijn: een jaar lang oefenen in een vorm van 'nieuwe levensstijl', geënt op het idee van de Nederlandse Raad van Kerken.

De naam Pro bedoelt niets anders dan 'voor' zijn. 'In tegenstelling tot alleen maar kritiek leveren op onze samenleving', licht José Klein Tank, het vrouwelijk deel van het Pro-begeleidende-paar toe, 'willen wij ons wel kritisch opstellen, maar tegelijkertijd ons inzetten voor een betere samenleving.'

Ideeëndag

In een kleine, pas gerenoveerde woning aan de Grootburgerstraat in de wijk Knutteldorp in Deventer, schenkt Jan Witkamp (28 jaar en voormalig welzijnswerker) thee voor me in. José, tot aan haar Pro-bestaan onderwijzeres, 'staat' me vanuit een horizontale houding te woord, omdat ze eerder die week een voetoperatie heeft ondergaan. Ze zijn in september 1977 gestart met zes andere jongeren van 17-30 jaar, in de Pro-werkplaats in Deventer. Zij tweeën echter willen, in tegenstelling tot de anderen, langer dan een jaar binnen Pro werken. Ieder jaar verandert de groep van samenstelling en er moeten toch een paar mensen zijn, die wat 'overlappend' werken. Ze denken zelf aan een jaar of drie, 'maar', zegt Jan, 'we moeten dan toch een ander echtpaar vinden die dit van ons over wil overnemen. Wij zijn de initiatiefnemers van Pro opgevolgd, die zich nu op een andere manier met 'nieuwe levensstijl' bezighouden.

Toch zijn we bang dat het in de toekomst moeilijker zal worden voor mensen om hun baan, hun zekerheid, voor een tijd op te geven. De werkloosheid zal het minder gemakkelijk maken om daarna een andere baan te vinden.' Of ze zelf straks in hun eigen 'stiel' terug kunnen keren vinden ze nog niet zo belangrijk. Al hun aandacht was deze maanden gericht op de 'tournee' door het hele land om anderen, jongeren meestal, te bereiken met hun 'ideeëndag'. Maar niet alleen jongeren komen op zo'n dag waar Pro zich, aangekondigd door de regionale omroep of de plaatselijke bladen, presenteert in een zaaltje of bij een Pro-sympathisant thuis. Ook anderen komen ideeën opdoen over een vorm van leven waarin de

gedachten over een ‘nieuwe levensstijl’ meer of minder verwerkt zijn. Deze voorlichtingsdagen werden dit jaar voor het eerst gehouden om straks, als deze groep ‘afzwaait’, weer een nieuw stel jongeren te hebben, die zich willen oefenen binnen het driedelingsplan dat de werkplaats heeft opgesteld.

Werkplaats

Ik heb al een paar keer het woord ‘werkplaats’ opgevangen en meen toch zeker te weten dat ik op de Pro-werkgemeenschap afgekomen ben.

‘Dat klopt wel’, verduidelijkt Jan, ‘maar in overleg met de nieuwe groep hebben we in september gekozen voor ‘werkplaats’. Op de weekends die we organiseerden en ook bij andere contacten, begrepen we dat ‘men’ dacht dat we een soort leefgemeenschap vormden, wat daar ook onder verstaan mag worden. Dat had wel eens een ongunstige klank. Er is echter bij ons geen sprake van een leefgemeenschap. Het enige dat we samen doen is leven vanuit de regel van het driedelingsplan. Leven en werken doen we helemaal op onszelf.’

Ik vraag hem bij het begin te beginnen.

‘Drie jaar geleden heeft een echtpaar uit Leeuwarden, dat de gedachten rond de nieuwe levensstijl in de praktijk wilde brengen met een aantal andere mensen een werkgemeenschap gevormd. Daar ging een groot aantal voorbereidingen aan vooraf. De gemeente Deventer wilde, wat woonruimte betreft, wel meewerken omdat ze iets in die ideeën zag. Daarom is Deventer de vestigingsplaats geworden. Basis van de gemeenschap is een ‘driedelingsproject’. Dat houdt in: 20 uur per week werken in fabriek of bedrijf om de kost te verdienen, daarnaast 10 uur per week als vrijwilliger werken in de welzijnssector. Tenslotte wordt er 10 uur per week aan vorming gedaan. Tijdens het tweede jaar zijn wij, José en ik, met Pro in contact gekomen. Er waren toen wat kinderziektes. Er was een groep, die het welzijnswerk wat liet schieten en erg met zichzelf bezig was. Halverwege het jaar zijn er toen wat mensen uitgestapt. Wij hebben nu dit jaar de leiding overgenomen en hebben met de leden van de groep die in september gestart zijn afgesproken, dat we ook echt een jaar lang doorgaan. Dat is tenslotte de opzet. Bovendien is het zo, dat mensen die binnen die periode van een jaar eruit stappen, de andere leden van de groep benadelen.’

Jan licht verder toe, dat Pro geen kerkelijke binding heeft, al zijn er leden van de groep die dat zelf wel hebben; de werkplaats staat voor iedereen open.

Parttime

Jan: ‘We willen ons bezig houden met het werkloosheidsprobleem. Door afstand te doen van onze werkring en door parttime te gaan werken, willen we bijdragen aan de oplossing van het werkloosheidsprobleem.’

© Gutf Kruger / ifa, coll. Nederlands Fotomuseum

José: ‘Het is niet dat parttime werken alleen, maar omdat je een halve baan hebt vragen de mensen waaróm je dat doet. En zo breng je het gesprek erover op gang. Ik werk sinds kort als telefoniste. Als onderwijzeres kon ik natuurlijk niet voor 20 uur op een basisschool blijven. Dat wordt in dat werk niet geaksepteerd en ik zou het zelf ook niet willen omdat het voor de kinderen niet goed is dat er telkens iemand anders voor de klas staat. In ons groepje zitten nog twee onderwijzers voor wie hetzelfde geldt en die nu totaal ander werk doen’.

Behalve onderwijskrachten telt Pro 77/78 nog een automonteur, een HTS-er bouwkunde, 2 scholieren en een welzijnswerker. Parttimewerk en dan vaak nog in de sektor ‘van wat op het moment voorhanden is’ betaalt vaak niet beter dan een half minimumloon. Maar er is geen sprake van, dat dus het ene Pro-lid meer zou hebben te verteren dan het andere. Nee, ongeacht wat men verdient, wordt alles in de Pro-pot gestopt. Iedereen krijgt f 250,- per maand, dat besteed kan worden aan eten, kleding, reisgeld, kortom de persoonlijke uitgaven.

Jan: ‘Dat bedrag is vrij minimaal. Voor José en mij was dat een hele verandering. Vóór die tijd hadden we twee salarissen, dat van een sociaalkultureelwerker en van een onderwijzeres. Er kwam een schep geld binnen. Het kon niet op. Nu leven we van f 500,-.

José: ‘Dat geeft echt wel eens spanningen, maar het is een geweldige oefening om sober te leven. En dat geldt voor ons allemaal. Het komt wel eens voor, dat iemand er niet komt van dat geld. Je hebt bijvoorbeeld een kledingstuk gezien dat je nodig had of je kon gewoon de verleiding niet weerstaan. Nou dan ben je gauw door die f 250,- heen en zit je de rest van de maand platzak. Je kunt dan een beroep doen op de Pro-pot, Maar dat moet een uitzondering blijven. We praten er eerst in de groep over of het gegeven wordt. Waarom je dat budget overschreden hebt. Dat doorspreken met elkaar zien we als een stukje vorming’.

De pot, waar de rest van de inkomsten in belandt, wordt gebruikt voor de huren van de vier huisjes die door de acht Pro-leden worden bewoond en die elk in een andere ‘arbeidersbuurt’ van de stad liggen, en voor elektra, gas, water en de telefoon.

Jan: ‘Dit adres, waar José en ik wonen, is het centraal adres. De andere leden hebben hier een sleutel van. Hier kan iedereen telefoneren. We hebben de taken verdeeld van de administratie, we geven zelf een Pro-bulletin uit en we organiseren spreekbeurten en weekends om anderen te helpen bij het vormen van een soort ‘leefgemeenschap’, dus wie wil kan hier zijn deel van het Pro-werk doen. Er staat een huisje in de Hoornwerkbuilt waar twee meisjes wonen, één meisje woont in de Dribergenbuurt en drie jongens bewonen een huisje in de Rivierenwijk. Iedereen gaat zijn of haar eigen gang.’

Vorming

‘Twee avonden in de week komen we bij elkaar voor onze vorming. Dat begint meestal pas om half negen ‘s avonds omdat we ongeregeld werk hebben.’

José en Jan vullen elkaar aan in hun verhaal over vormingswerk.

José: ‘Wij komen uit het onderwijs. We hebben nog nooit een bedrijf van binnen gezien. Hoe mensen in verschillende werkomgevingen leven. Dat is voor ons een heel aparte ervaring. Daar worden wijzelf en ook onze kijk op de samenleving door gevormd. Door het welzijnswerk evengoed. Je komt met een stuk van de maatschappij in aanraking waar je normaal gesproken aan voorbij leeft. Twee van ons werken bij de Stichting voor buitenlandse werknemers, één werkt bij een kinder- en peuterspeelzaal, er zitten er in wijkraden, speeltuinverenigingen,

ziekenomroep en één doet er mee in een renovatieproject. Je zou kunnen zeggen, dat we ons bij Pro heroriënteren op onze eigen plaats in de samenleving. Op school krijg je daar nauwelijks kans voor. Je zit daar om zo snel mogelijk in de samenleving te belanden en dan het liefst met een goedbetaalde baan. Maar kijken naar jezelf en naar de samenleving om je heen, daar kom je nauwelijks aan toe’.

Intussen is Gert Buunk, 25 jaar en ex-onderwijzer, binnengekomen. Al zitten er nog maar 5 maanden van het Pro-jaar op, toch moet ook hij zich zo langzamerhand gaan bezinnen op wat hij gaat doen na dit jaar.

Gert: ‘Ik denk niet dat ik weer in het onderwijs terugkom. Vooral door mijn werk in het renovatieproject ben ik op problemen gestoten waar ik geen weet van had. Ik denk wel dat ik na dit jaar de kant van het welzijnswerk uit ga. Misschien studeren aan een sociale academie.’

Nieuwe levensstijl

Zo vliegen na een jaar steeds mensen uit met totaal nieuwe ervaringen. Vorig jaar waren het er elf, dit jaar zullen het er acht worden en intussen hoopt men dat door de idee-dagen nieuwe toeloopt zal komen om in september een groep te vormen, die het driedelingsplan van Pro weer op zijn eigen manier gaat invullen.

‘Er is nog niemand geweest die na een jaar Pro gezegd heeft het een verloren jaar te vinden’, vertelt Jan Witkamp met voldoening. ‘Telkens blijkt weer, dat mensen die gegrepen zijn door de uitgangspunten van een nieuwe levensstijl, die het samen-delen willen konkretiseren, eigen vormen vinden om hun leefwijze te veranderen, te versoberen meestal, om zo bij te dragen aan een betere samenleving.’

PRO

Naam: Werkplaats-PRO

p/a Grootburgerstraat 58 Deventer tel. 05700-21497

In Deventer ging in 1975 het eerste proefproject van start. In verschillende plaatsen in Nederland probeert men hetzelfde van de grond te krijgen.

PRO geeft 5 keer per jaar een Bulletin uit voor vijf gulden per jaar. Verder een brochure-reeks, waarin o.a. deeltjes als: Geert Groote en PRO, opzet van het scholings- en vormingsprogramma, suggesties voor gemeenschapsvorming, het leven in een PRO-groep, gedichtenbundeltjes, selectieprocedure en verslag over het eerste proefjaar in Deventer. Catalogus en proefnummers beschikbaar.

Waarom?

- Er is veel werk aan de winkel in klub- en buurthuizen, bejaardenwerk, jeugdwerk e.d.
- Mensen willen gevarieerd parttimewerk en meer tijd voor eigen vorming en (bij)scholing.

- Door o.a. de werkloosheid, de overconsumptie en de honger in de wereld gaan mensen meer nadenken over een nieuwe levensstijl.
- De wens om te komen tot een eerlijker verdeling van ruimten, kennis, inkomen en invloed.
- Kortom: Mensen willen leven in een fijnere, rechtvaardiger wereld, waarin ze gelukkig kunnen zijn.

Hoe en wat?

- Opzetten van projekten van plm. 10-15 personen, die veel samen doen. (Voor één jaar of langer).
- Halftime werken in bedrijven.
- Plm. 10 uur per week werken in o.a. jongerencentra, hulpcentra, klub- en buurthuizen.
- Samenstellen van een scholings- en vormingspakket, waarin oriëntatie op welzijnswerk, politieke en religieuze stromingen, kommunikatie ekspressie en meditatie (± 10 uur per week).